

Michaela STAŠKOVIČOVÁ

Sirotci přírody.

Chovanci diecézního ústavu hluchoněmých v Českých Budějovicích v letech 1871-1914

Diplomová práce, Historický ústav, Filosofická fakulta, Jihočeská universita, České Budějovice 2006, 98 stran textu, 56 stran tabulkových příloh a 5 obrazových příloh (nestránkováno).

Tématem diplomové práce slečny Michaely Staškovičové se stala problematika českobudějovického ústavu hluchoněmých. Ačkoli českobudějovický ústav, stejně jako podobná zdravotnicko-vzdělávací zařízení v českých zemích, během své existence poskytoval a stále i poskytuje tolik potřebné služby pro nemalou část populace, která díky nepřízni osudu byla ochuzena o sluchové vjemy i schopnost hlasové komunikace s okolním prostředím, nevěnovala odborná literatury jeho vývoji a proměnám fakticky žádnou pozornost. Především ve druhé polovině 19. a na počátku 20. století patřil českobudějovický diecézní ústav k nepřehlédnutelným zařízením v rámci školském systému jihočeské metropole i celého regionu, a proto je třeba ocenit výběr tématu diplomové práce slečny Staškovičové, která v předložené práci přibližující první půlstoletí existence ústavu vcelku úspěšně zaplnila velkou část bílých míst v historii tohoto zařízení.

Heuristickým východiskem předložené práce se staly písemnosti vzniklé přímo na půdě ústavu hluchoněmých, které jsou dodnes uloženy v archivu školy, dále diplomantka pracovala s výročními zprávami ústavu uloženými v SOkA v Českých Budějovicích, dílčí informace získala rovněž z fondů Biskupského archivu ve SOA v Třeboni. Na základě pečlivého studia zmíněných archivních fondů a odborné literatury převážně české provenience věnované dané problematice, předkládá M. Staškovičová zdařilý pokus o ucelené zachycení podstatných rysů vývoje českobudějovického ústavu hluchoněmých v letech 1871-1914.

Svou rozpravu o dějinách ústavu autorka rozčlenila do pěti kapitol (dále členěných na několik podkapitol), úvodu a závěru. Po nezbytném vymezení tématu, zasvěcené charakteristice použitých pramenů i základní literatury a promyšleném stanovení badatelských cílů akceptujícím soudobé postupy uplatňované při studiu dějin školství, předložila diplomantka v první kapitole stručný nástin proměn českobudějovické diecéze od jejího vzniku až do roku 1914. Současně s tím věnovala odpovídající pozornost charakteristice Kongregace Školských sester de Notre Dame a jejímu působení v jihočeské metropoli – zde však byla autorka (s ohledem na význam řeholnic pro chod ústavu od jeho počátku až do počátku 50. let 20. století) snad až příliš skoupá. Druhá a třetí kapitola podává základní medicínská a sociální vymezení hluchoněmosti. Zsvěcený přehled vývoje názorů na původ a způsoby léčení hluchoněmosti i její vnímání okolím doplnila autorka i stručným nástinem postupného prosazení myšlenky vzdělávání takto postižených jedinců. Součástí této části práce je rovněž zajímavý, ale ve svém výsledku poněkud nedotažený pokus o postižení reflexe hluchoněmosti ve výtvarném umění a literatuře (několik málo příkladů, které zde autorka uvádí buď spíše dojem nahodilosti, a to tím spíše, že M. Staškovičová zůstala především při popisu a v podstatě rezignovala na hlubší interpretaci zvolených příkladů). Následující dvě kapitoly práce představují nejrozsáhlejší a nejcennější část celého pojednání. Základem pro jejich sepsání se stala důkladná analýza zvolených pramenů. Diplomantka dokázala z prostudovaných pramenů vytěžit a zpracovat pestrou škálu informací nezbytných pro objasnění celé řady otázek týkajících se

chodu ústavu hluchoněmých, zejména pak jeho chovanců. Diplomová práce zde nejprve v základní obrysech přibližuje vznik a vývoj ústavu, způsob jeho správy a vnitřního fungování, jeho financování i složení pedagogického sboru (zde se však fakticky omezila jen na jmenný přehled ředitelů, vychovatelek a učitelek doplněný o léta působení v budějovickém institutu). Bohužel jen velmi kuse zachytila i vlastní vzdělávací a výchovnou činnost ústavu. Hlavní pozornost diplomantka zaměřila k detailní analýze dětí, které měly možnost strávit část svého života ve zdech ústavu hluchoněmých. Na základě vyhodnocení prostudovaných pramenů uvádí nejen celkové počty chovanců v jednotlivých letech, ale též i základní poznatky o jejich teritoriálním, národnostním a sociálním původu, náboženském vyznání a délce pobytu v zařízení. Neopomíná ani otázky placení školného, resp. poskytování stipendií a různých nadací, dále zde sleduje rovněž příbuzenské vztahy a na základě soudobých charakteristik též podává kvantifikaci příčin onemocnění českobudějovických hluchoněmých. Výše uvedené poznatky a údaje autorka přehledně zpřístupnila též v podobě pečlivě zpracovaných analytických tabulek, které tvoří rozsáhlou a faktograficky velmi hodnotnou součást předloženého spisu.

Poznatky, k nimž Michaela Staškovičová ve své práci dospěla, významně prohlubují naše vědomosti o tomto ve své době bezesporu důležitém českobudějovickém zdravotnicko-vzdělávacím zařízení, resp. je fakticky prvním a vcelku zdařilým pokusem o sepsání historicky fundovaného pojednání o dějinách této instituce.

Vedle připomínek týkajících se malé pozornosti věnované charakteristice pedagogického sboru ústavu či výběru a (ne)reflexe hluchoněmosti v umění, musím autorce vytknout též skutečnost, že v části věnované začlenění činnosti ústavu do širšího rámce hostitelského města zcela pominula vazby ústavu hluchoněmých na některé významné instituce v krajském městě, které se rovněž - byť jen do určité míry - zabývaly problematikou výchovy a vzdělávání hluchoněmých (tj. biskupský seminář a učitelské ústavy).

Diplomantka svou práci zpracovala na odpovídající úrovni i po jazykové a formální stránce, v práci jsem neshledal žádné závažnější prohřešky ani z hlediska historického řemesla. Předložený spis splňuje požadavky kladené na diplomové práce, a proto jej doporučuji k obhajobě a navrhuji její hodnocení stupněm (ještě) **v ý b o r n ě**.

PhDr. Miroslav Novotný, CSc.

V Českých Budějovicích 20. 12. 2006